

Základní škola J. Vohradského Šluknov, okres Děčín	
Organizační řád školy	
Část 34. Směrnice k primární prevenci sociálně patologických jevů	
Číslo směrnice:	34/ 09
Vypracoval:	Mgr. Eva Hertlová , řed. školy a školní metodik prevence
Schválil:	Mgr. Eva Hertlová, řed. školy
Směrnice nabývá platnosti ode dne:	22. 11. 2010
Směrnice nabývá účinnosti ode dne:	1. 12. 2010

Na základě ustanovení § 30, odst. 1) zákona č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) v platném znění vydávám jako statutární orgán školy tuto směrnici. Směrnice je součástí organizačního řádu školy

1. Obecná ustanovení

Tato směrnice

- a) vymezuje terminologii a začlenění prevence do školního vzdělávacího programu,
- b) popisuje jednotlivé instituce v systému prevence a úlohu pedagogického pracovníka,
- c) definuje Minimální preventivní program,
- d) doporučuje postupy školy při výskytu rizikových forem chování dětí
- e) definuje program proti šikanování
- f) upravuje postup školy při výskytu podezřelé látky a při podezření na užití omamné látky žákem
- g) upravuje postup školy při zjištění krádeží a vandalismu

Primární prevence sociálně patologických jevů u žáků v působnosti školy je zaměřena na:

- a) předcházení zejména následujícím rizikovým jevům v chování žáků:
  - záškoláctví,
  - šikana, rasismus, xenofobie, vandalismus,
  - kriminalita, delikvence,
  - užívání návykových látek (tabák, alkohol, omamné a psychotropní látky – dále jen „OPL“) a onemocnění HIV/AIDS a dalšími infekčními nemocemi souvisejícími s užíváním návykových látek,
  - závislost na politickém a náboženském extremismu,
  - netolismus (virtuální drogy) a patologické hráčství (gambling)
- b) rozpoznání a zajištění včasné intervence zejména v případech:
  - domácího násilí,
  - týrání a zneužívání dětí, včetně komerčního sexuálního zneužívání,
  - ohrožování mravní výchovy mládeže,
  - poruch příjmu potravy (mentální bulimie, mentální anorexie).

2. Vymezení základních pojmů

(1) Primární prevence sociálně patologických jevů u žáků – základním principem strategie prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže ve školství je výchova žáků ke zdravému životnímu stylu, k osvojení pozitivního sociálního chování a zachování integrity osobnosti. Jedná se o oblast zabývající se prevencí v oblastech uvedených v části 1. s cílem zabránit výskytu rizikového chování v daných oblastech, nebo co nejvíce omezit škody působené jejich výskytem mezi žáky

(2) Nespecifická primární prevence – veškeré aktivity podporující zdravý životní styl a osvojování pozitivního sociálního chování prostřednictvím smysluplného využívání a organizace volného času, například zájmové, sportovní a volnočasové aktivity a jiné programy, které vedou k dodržování určitých společenských pravidel, zdravého rozvoje osobnosti, k odpovědnosti za sebe a své jednání.

(3) Specifická primární prevence – aktivity a programy, které jsou zaměřeny specificky na předcházení a omezování výskytu jednotlivých forem rizikového chování žáků. Jedná se o:

- a) všeobecnou prevenci, která je zaměřena na širší populaci, aniž by byl dříve zjišťován rozsah problému nebo rizika,
- b) selektivní prevenci, která je zaměřena na žáky, u nichž lze předpokládat zvýšenou hrozbu rizikového chování,
- c) indikovanou prevenci, která je zaměřena na jednotlivce a skupiny, u nichž byl zaznamenán vyšší výskyt rizikových faktorů v oblasti chování, problematických vztahů v rodině, ve škole nebo s vrstevníky.

(4) Efektivní primární prevence – kontinuální a komplexní programy, interaktivní programy, především programy pomáhající čelit žákům sociálnímu tlaku, zaměřené na zkvalitnění komunikace, nenásilné zvládání konfliktů, odmítání návykových látek, zvyšování zdravého sebevědomí, zvládání úzkosti a stresu apod.

(5) Neúčinná primární prevence:

- a) zastrašování, citové apely, pouhé předávání informací, samostatně realizované jednorázové akce, potlačování diskuse,
- b) hromadné aktivity nebo promítání filmu by měly být pouze doplňkem, na který by měl vždy navazovat rozhovor v malých skupinkách.

Aktivity školy jsou cíleně směřovány k efektivní primární prevenci a eliminaci aktivit z oblasti neúčinné primární prevence.

(6) Minimální preventivní program – konkrétní dokument školy zaměřený zejména na výchovu žáků ke zdravému životnímu stylu, na jejich osobnostní a sociální rozvoj a rozvoj jejich sociálně komunikativních dovedností. Minimální preventivní program je založen na podpoře vlastní aktivity žáků, pestrosti forem preventivní práce s žáky, zapojení celého pedagogického sboru školy a spolupráci se zákonnými zástupci žáků školy. Minimální preventivní program je zpracováván na jeden školní rok školním metodikem prevence, podléhá kontrole České školní inspekce, je průběžně vyhodnocován a písemné vyhodnocení účinnosti jeho realizace za školní rok je součástí výroční zprávy o činnosti školy.

3. Postupy v oblasti primární prevence sociálně patologických jevů u žáků

Do školního vzdělávacího programu je začleněna problematika prevence sociálně patologických jevů u dětí a tato problematika je začleněna do osnov tak, aby se prevence sociálně patologických jevů u žáků stala přirozenou součástí školních osnov a výuky jednotlivých předmětů a nebyla pojmána jako nadstandardní aktivita škol.

Každý pedagogický pracovník dbá, aby uplatňovaná prevence sociálně patologických jevů u žáků podle odstavce 1 byla prováděna komplexně, tj. ve všech oblastech, jichž se prevence sociálně patologických jevů u žáků dotýká:

- a) oblast zdravého životního stylu (výchova ke zdraví, osobní a duševní hygiena, výživa a pohybové aktivity),
- b) oblast společenskovední (komunikace, sociální dovednosti a kompetence),
- c) oblast přírodovědná (biologie člověka, fyziologie, chemie),
- d) oblast rodinné a občanské výchovy,
- e) oblast sociálně-právní.

Školní preventivní strategie (školní preventivní program)

- a) je dlouhodobým preventivním programem,
- b) vychází z omezených časových, personálních a finančních investic se zaměřením na nejvyšší efektivitu,
- c) jasně definuje dlouhodobé a krátkodobé cíle,
- d) je naplánována tak, aby mohla být řádně uskutečňována,
- e) se přizpůsobuje kulturním, sociálním či politickým okolnostem i struktuře školy či specifické populaci jak v rámci školy, tak v jejím okolí, respektuje rozdíly ve školním prostředí,
- f) oddaluje, brání nebo snižuje výskyt sociálně patologických jevů,
- g) zvyšuje schopnost žáků činit informovaná a zodpovědná rozhodnutí,
- h) má dlouhotrvající výsledky,
- i) pojmenovává problémy z oblasti sociálně patologických jevů dle čl. 1, odst. 1 a případné další závislosti, včetně anabolik, dopingů, násilí a násilného chování, intolerance a antisemitismu,
- j) pomáhá zejména těm jedincům, kteří pocházejí z nejvíce ohrožených skupin (minoritám, cizincům) při ochraně jejich lidských práv,
- k) podporuje zdravý životní styl, tj. harmonickou rovnováhu tělesných a duševních funkcí s pocitem spokojenosti, chuti do života, tělesného i duševního blaha (výchova ke zdraví, osobní a duševní hygiena, výživa a pohybové aktivity),
- l) poskytuje podněty ke zpracování Minimálního preventivního programu.

4. Systém organizace a řízení primární prevence sociálně patologických jevů u žáků

Ředitel školy

Vytváří podmínky pro předcházení vzniku sociálně patologických jevů zejména

- a) zabezpečením poskytování poradenských služeb ve škole se zaměřením na primární prevenci sociálně patologických jevů,
- b) koordinací tvorby, kontrolou realizace a pravidelným vyhodnocováním Minimálního preventivního programu a začleněním Školního preventivního programu do osnov a učebních plánů školního vzdělávacího programu školy,

- c) řešením aktuálních problémů souvisejících s výskytem sociálně patologických jevů ve škole,
- d) jmenováním školním metodikem prevence pedagogického pracovníka, který má pro výkon této činnosti odborné předpoklady, případně mu umožní studium k výkonu specializovaných činností v oblasti prevence sociálně patologických jevů,
- e) pro systematické další vzdělávání školního metodika v oblasti specifické primární prevence a pro činnost školního metodika s žáky a zákonnými zástupci ve škole,
- f) podporou týmové spolupráce školního metodika, výchovného poradce, školního psychologa/školního speciálního pedagoga, třídních učitelů a dalších pedagogických pracovníků školy při přípravě, realizaci a vyhodnocování Minimálního preventivního programu,
- g) spoluprací s metodikem prevence v PPP a s krajským školským koordinátorem prevence,
- h) podporou aktivit příslušného obecního úřadu zaměřených na využívání volného času žáků se zřetelem k jejich zájmům a jejich možnostem a spolupráci se zájmovými sdruženími a dalšími subjekty.

Školní metodik prevence

Standardní činnosti školního metodika prevence jsou vymezeny právním předpisem - vyhláškou č.72/2005 Sb o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních.

Metodické a koordinační činnosti

- 1) Koordinace tvorby, tvorba a kontrola realizace preventivního programu školy.
- 2) Koordinace a participace na realizaci aktivit školy zaměřených na prevenci záškoláctví, závislostí, násilí, vandalismu, sexuálního zneužívání, zneužívání sektami, prekriminálního a kriminálního chování, rizikových projevů sebepoškozování a dalších sociálně patologických jevů.
- 3) Metodické vedení činnosti pedagogických pracovníků školy v oblasti prevence sociálně patologických jevů (vyhledávání problémových projevů chování, preventivní práce s třídními kolektivy apod.).
- 4) Koordinace vzdělávání pedagogických pracovníků školy v oblasti prevence sociálně patologických jevů.
- 5) Koordinace přípravy a realizace aktivit zaměřených na zapojování multikulturních prvků do vzdělávacího procesu a na integraci žáků/cizinců; prioritou v rámci tohoto procesu je prevence rasizmu, xenofobie a dalších jevů, které souvisí s otázkou přijímání kulturní a etnické odlišnosti.
- 6) Koordinace spolupráce školy s orgány státní správy a samosprávy, které mají v kompetenci problematiku prevence sociálně patologických jevů, s metodikem preventivních aktivit v poradně a s odbornými pracovišti (poradenskými, terapeutickými, preventivními, krizovými, a dalšími zařízeními a institucemi), které působí v oblasti prevence sociálně patologických jevů.
- 7) Kontaktování odpovídajícího odborného pracoviště a participace na intervenci a následné péči v případě akutního výskytu sociálně patologických jevů.
- 8) Shromažďování odborných zpráv a informací o žácích v poradenské péči specializovaných poradenských zařízení v rámci prevence sociálně patologických jevů v souladu s předpisy o ochraně osobních údajů.
- 9) Vedení písemných záznamů umožňujících doložit rozsah a obsah činnosti školního metodika prevence, navržená a realizovaná opatření.

Informační činnosti

- 1) Zajišťování a předávání odborných informací o problematice sociálně patologických jevů, o nabídkách programů a projektů, o metodách a formách specifické primární prevence pedagogickým pracovníkům školy.
- 2) Prezentace výsledků preventivní práce školy, získávání nových odborných informací a zkušeností.
- 3) Vedení a průběžné aktualizování databáze spolupracovníků školy pro oblast prevence sociálně patologických jevů (orgány státní správy a samosprávy, střediska výchovné péče, poradny, zdravotnická zařízení, Policie ČR, orgány sociální péče, nestátní organizace působící v oblasti prevence, centra krizové intervence a další zařízení, instituce i jednotliví odborníci).

Poradenské činnosti

- 1) Vyhledávání a orientační šetření žáků s rizikem či projevy sociálně patologického chování; poskytování poradenských služeb těmto žákům a jejich zákonným zástupcům, případně zajišťování péče odpovídajícího odborného pracoviště (ve spolupráci s třídními učiteli).
- 2) Spolupráce s třídními učiteli při zachycování varovných signálů spojených s možností rozvoje sociálně patologických jevů u jednotlivých žáků a tříd a participace na sledování úrovně rizikových faktorů, které jsou významné pro rozvoj sociálně patologických jevů ve škole.
- 3) Příprava podmínek pro integraci žáků se specifickými poruchami chování ve škole a koordinace poskytování poradenských a preventivních služeb těmto žákům školou a specializovanými školskými zařízeními.

Třídní učitel (ve vztahu k primární prevenci):

- a) spolupracuje se školním metodikem prevence na zachycování varovných signálů, podílí se na realizaci Minimálního preventivního programu a na pedagogické diagnostice vztahů ve třídě,
- b) motivuje k vytvoření vnitřních pravidel třídy, která jsou v souladu se školním řádem, a dbá na jejich důsledné dodržování (vytváření otevřené bezpečné atmosféry a pozitivního sociálního klimatu ve třídě); podporuje rozvoj pozitivních sociálních interakcí mezi žáky třídy,
- c) zprostředkovává komunikaci s ostatními členy pedagogického sboru a je garantem spolupráce školy se zákonnými zástupci žáků třídy,
- d) získává a udržuje si přehled o osobnostních zvláštěnostech žáků třídy a o jejich rodinném zázemí.

Minimální preventivní program

(1) Na tvorbě a realizaci Minimálního preventivního programu se podílejí všichni pedagogičtí pracovníci školy. Koordinace tvorby a kontrola realizace patří ke standardním činnostem školního metodika prevence, při tvorbě a vyhodnocování Minimálního preventivního programu školní metodik prevence dle potřeby spolupracuje s metodikem prevence v PPP.

(2) Škola vždy zpracovává Minimální preventivní program, který podléhá kontrole České školní inspekce.

5. Program proti šikanování

Cílem programu je vytvořit ve škole bezpečné, respektující a spolupracující prostředí. Důležité je zaměřit se na oblast komunikace a vztahů mezi žáky ve třídách, a to bez ohledu na to, zda tam k projevům šikany již došlo či ne.

- Škola se snaží vytvářet žákům nabídku efektivního využití volného času
- Ve výuce je kladen důraz na vzájemnou spolupráci a opakovaně poukazuje na tolerantní chování k ostatním členům celé společnosti.

Charakteristika šikanování

Šikanování je jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit, ohrožit nebo zastrašovat žáka, případně skupinu žáků. Spočívá v cílených a opakovaných fyzických a psychických útocích jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků, kteří se neumí nebo z nejrůznějších důvodů nemohou bránit. Zahrnuje jak fyzické útoky v podobě bití, vydírání, loupeží, poškozování věcí, tak i útoky slovní v podobě nadávek, pomluv, vyhrožování či ponižování. Může mít i formu sexuálního obtěžování až zneužívání. Nově se může realizovat i prostřednictvím elektronické komunikace, jedná se o tzv. kyberšikanu. Ta zahrnuje útoky pomocí e-mailů, sms zpráv, vyvěšování urážlivých materiálů na internetové stránky apod. Šikana se projevuje i v nepřímé podobě jako demonstrativní přehlížení a ignorování žáků třídní nebo jinou skupinou spolužáků. Nebezpečnost působení šikany spočívá zvláště v závažnosti, dlouhodobosti a nezřídka v celoživotních následcích na duševní a tělesné zdraví oběti.

Šikanování se ve své zárodečné formě vyskytuje prakticky na všech školách. Pocit bezpečí každého jedince a jeho začlenění do třídního kolektivu je základní podmínkou vytváření produktivního prostředí a dobrého sociálního klimatu třídy a školy. Všechny školy a školská zařízení mají povinnost předcházet všem náznakům násilí a šikanování. Šikanování v jakékoli formě a podobě nesmí být pracovníky školy akceptováno. Samotní pedagogičtí pracovníci nesmí svým jednáním s některými žáky a chováním vůči nim podněcovat zhoršování vztahů směřující k šikanování těchto žáků jejich spolužáky.

Projevy šikanování

Šikanování má ve svých projevech velice různou podobu. Mezi základní formy šikany patří:

- Verbální šikana, přímá a nepřímá – psychická šikana jejíž součástí je i kyberšikana (děje se pomocí ICT technologií).
- Fyzická šikana, přímá a nepřímá – spadají sem krádeže a ničení majetku oběti.
- Smíšená šikana, kombinace verbální a fyzické šikany – násilné a manipulující příkazy, apod.

Za určitých okolností může šikanování přerůst až do forem skupinové trestné činnosti a v některých případech, jejichž charakter je opravdu závažný, může nabýt i rysů organizovaného zločinu.

Krizový plán

Eliminuje či minimalizuje škody v případě, že k šikanování ve školním prostředí dojde.

Obsahuje kompetence jednotlivých osob a specifický postup a způsob řešení.

1. Situace, které škola zvládne řešit vlastními silami:

- Do této skupiny patří postupy pro počáteční stádia šikanování a rámcový třídní program pro řešení zárodečného stádia šikanování.

V případě výskytu počátečního stádia šikanování se na vyšetřování podílejí:

- **třídní učitel** – po zjištění zajistí setkání všech členů vyšetřovacího týmu a následně se osobně účastní vyšetřování, je přítomen jednání s rodiči oběti a agresora, navrhuje uložení výchovného opatření
- **výchovný poradce** – je přítomen výsledků, zejména oběti a agresora, společně s metodikem a ředitelkou doporučuje přizvání dalších mimoškolních složek do vyšetřování
- **metodik minimální prevence** – je přítomen výsledků, zejména oběti a agresora, společně s výchovným poradcem a ředitelkou doporučuje přizvání dalších mimoškolních složek do vyšetřování, (koordinuje průběh vyšetřování)
- **ředitelka školy** – je zodpovědný za řádné vyšetření oznámené či odhalené šikany účastní se vyšetřování, ukládá výchovná opatření, společně s výchovným poradcem a metodikem doporučuje přizvání dalších mimoškolních složek do vyšetřování

Členové týmu vedou vyšetřování jednotlivých účastníků odděleně. Dle počtu zúčastněných je vyslychají postupně, kdy je oddělují, aby nebyla v počátečním stádiu umožněna konfrontace a případná domluva mezi sebou (umístění dítěte do jiné třídy, či svěření dozoru, odeslání domů).

Po ukončení vyšetřovací fáze dochází k přijetí a uložení výchovných opatření (přeřazení žáka do jiné třídy, udělení kárných opatření). Následně jsou s průběhem celé záležitosti obeznámeni rodiče oběti i agresora, kdy je jim sdělen výsledek šetření a přijatá opatření.

2. Situace, kdy škola potřebuje pomoc z venku a je nezbytná její součinnost se specializovanými institucemi a policií

- Sem patří řešení případů pokročilé a nestandardní šikany, např. výbuchu skupinového násilí vůči oběti.

V počáteční fázi vyšetřování se postupuje jako v předešlém případě. Dále škola přizve ke spolupráci vnější složky:

- PČR
- OSPOD
- PPP
- v resortu zdravotnictví – s pediatry a odbornými lékaři, dětskými psychology, psychiatry a zařízeními, která poskytují odbornou poradenskou a terapeutickou péči, včetně individuální a rodinné terapie

Případně podá, po dohodě s OSPOD návrh na předběžné opatření.

S krizovým plánem jsou vždy na začátku školního roku prokazatelně seznámeni žáci (přiměřeně jejich věku), a jejich zákonní zástupci.

Postupy řešení šikanování

Metody vyšetřování šikanování:

A. Pro vyšetřování počáteční šikany (se standardní formou) lze doporučit strategii v těchto pěti krocích:

1. Rozhovor s těmi, kteří na šikanování upozornili a s oběťmi.
2. Nalezení vhodných svědků.
3. Individuální, případně konfrontační rozhovory se svědky (nikoli však konfrontace obětí a agresorů).
4. Zajištění ochrany obětem.
5. Rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi nimi.

B. Pokročilá šikana s neobvyklou formou – výbuch skupinového násilí vůči oběti, tzv. třídního lynčování, vyžaduje následující postup:

1. Překonání šoku pedagogického pracovníka a bezprostřední záchrana oběti.
2. Domluva pedagogických pracovníků na spolupráci a postupu vyšetřování.
3. Zabránění domluvě agresorů na křivé výpovědi.
4. Pokračující pomoc a podpora oběti.
5. Nahlášení policii.
6. Vlastní vyšetřování.

V rámci první pomoci je nutné při pokročilých, brutálních a kriminálních šikanách spolupracovat s dalšími institucemi a orgány, a to zejména s pedagogicko-psychologickou poradnou, střediskem výchovné péče, orgánem sociálně právní ochrany dítěte, Policií ČR.

Všichni pedagogičtí pracovníci se seznámí s informací MŠMT ČR č.j.: 25 884/2003-24 Spolupráce předškolních zařízení, škol a školských zařízení s Policií ČR při prevenci a při vyšetřování kriminality dětí a mládeže a kriminality na dětech a mládeži páchané.

V případě negativních dopadů šikanování na oběť je nutné zprostředkovat jí péči pedagogicko-psychologické poradny, střediska výchovné péče, speciálně pedagogického centra nebo dalších odborníků – klinických psychologů, psychoterapeutů nebo psychiatrů.

Výchovná opatření

Doporučuje se dále pracovat s agresorem (jeho náhled na vlastní chování, motivy, rodinné prostředí). V případě potřeby mu zprostředkovat péči pedagogicko-psychologické poradny, střediska výchovné péče nebo jiných odborníků – klinických psychologů, psychoterapeutů nebo psychiatrů.

Pro potrestání agresorů budou užitá následující výchovná opatření ze strany školy a to s přihlédnutím k závažnosti a společenské nebezpečnosti spáchaného prohřešku:

- Napomenutí třídního učitele
- Důtka třídního učitele
- Důtka ředitele školy
- Snížená známka z chování
- Převedení do jiné třídy

Příklady nepřímých a přímých znaků šikanování

Nepřímé (varovné) znaky šikanování mohou být např.:

- Žák bývá o přestávkách často osamocený, ostatní o něj nejeví zájem, nemá kamarády.
- Při týmových sportech bývá jedinec volen do družstev mezi posledními.
- O přestávkách se drží v blízkosti učitele nebo tuto blízkost přímo vyhledává.
- Má-li žák promluvit před třídou, tak je nejistý a ustrašený.
- Působí smutně, nešťastně, stísněně, mívá sklony k pláči.
- Stává se uzavřeným.
- Jeho školní prospěch se někdy náhle a nevysvětlitelně zhoršuje.
- Jeho školní věci jsou poškozené nebo znečištěné, případně rozházené.
- Má zašpiněný nebo poškozený oděv.
- Často postrádá nějaké své věci.
- Odmítá vysvětlit poškození a ztráty věcí nebo používá nepravděpodobné výmluvy.
- Mění svoji pravidelnou cestu do školy a ze školy.
- Začíná vyhledávat důvody pro absenci ve škole.
- Odřenyiny, modřiny, škrábance nebo řezné rány, které nedovede uspokojivě vysvětlit.

Přímé znaky šikanování mohou být např.:

- Posměšné poznámky na adresu žáka, pokořující přezdívka, nadávky, ponižování, hrubé žerty na jeho účet. Rozhodujícím kritériem je, do jaké míry je daný žák konkrétní přezdívkou nebo „legrací“ zranitelný.
- Kritika žáka, výtky na jeho adresu, zejména pronášené nepřátelským až nenávisným, nebo pohrdavým tónem.
- Nátlak na žáka, aby dával věcné nebo peněžní dary šikanujícímu nebo za něj platil.
- Příkazy, které žák dostává od jiných spolužáků, zejména pronášené panovačným tónem a skutečnost, že se jim podřizuje.
- Nátlak na žáka k vykonávání nemorálních až trestných činů či k spoluúčasti na nich.
- Strkání, šťouchání, honění, rány, kopání, které třeba nejsou zvláště silné, ale je nápadné, že je oběť neoplácí.
- Rvačky, v nichž jeden z účastníků je zřetelně slabší a snaží se uniknout.

Rodiče by si měli všimnout zejména následujících možných příznaků šikanování:

- Za dítětem domů nepřicházejí spolužáci ani jiní kamarádi.
- Dítě nemá kamaráda, s nímž by trávalo volný čas, s nímž by telefonovalo, apod.
- Dítě není zváno na návštěvy k jiným dětem.
- Dítěti se nechce ráno jít do školy (zejména pokud tam dříve docházelo rádo). Odkládá odchod z domova, případně je na něm možno při bedlivé pozornosti pozorovat strach. Ztráta chuti k jídlu.
- Dítě nechodí do školy a ze školy nejkratší cestou, případně střídá různé cesty, prosí o dovoz či odvoz autem.
- Dítě chodí ze školy hladové (agresoři mu berou svačinu nebo peníze na svačinu).
- Usíná s pláčem, má neklidný spánek, křičí ze snu, např. „Nechte mě!“
- Dítě ztrácí zájem o učení a schopnost soustředit se na ně.
- Dítě bývá doma smutné či apatické nebo se objeví výkyvy nálad, zmínky o možné sebevraždě. Odmítá svěřit se s tím, co je trápí.

- Dítě žádá o peníze, přičemž udává nevěrohodné důvody (opakovně uvádí jejich ztrátu), případně doma krade peníze.
- Dítě nápadně často hlásí ztrátu osobních věcí.
- Dítě je neobvykle a nečekaně agresivní k sourozencům nebo jiným dětem, možná projevuje zlobu i vůči rodičům.
- Dítě si stěžuje na neurčité bolesti břicha nebo hlavy, možná ráno zvrací, snaží se zůstat doma. Svě zdravotní obtíže může přehánět, případně i simulovat (manipulace s teploměrem, vyvolané zvracení, apod.)
- Dítě se vyhýbá docházení do školy.
- Dítě se zdržuje doma více, nežli u něj bylo obvyklé.

Stádia šikanování

Motto: Školní šikanování je nemoc skupinové demokracie a má svůj zákonitý vnitřní vývoj. První stádium se v podstatě odehrává v jakékoliv skupině. Všude je někdo neoblíbený nebo nevlivný, na jehož úkor je prima si dělat „legrácky“. Pak to ale jde dál, skupina si najde jakéhosi otloukánka. Třetí stádium už je klíčové. Vydělí se jádro útočníků a systematicky začne šikanovat nejvhodnější oběti. Do této chvíle lze věci jasně řešit. Následně ale dojde k bodu zlomu, kdy se šikanování stane nepsaným zákonem i pro opravdu slušné děti a celá skupina se stává krutou. V pátém stádiu – totalitě – se stane šikanování skupinovým programem. (Michal Kolář)

První stádium: Zrod ostrakismu

Jde od mírné, převážně psychické formy násilí, kdy se okrajový člen skupiny necítí dobře. Je neoblíben a není uznáván. Ostatní ho více či méně odmítají, nebaví se s ním, pomlouvají ho, spřádají proti němu intriky, dělají na jeho účet „drobné“ legrácky apod. Tato situace je již zárodečnou podobou šikanování a obsahuje riziko dalšího negativního vývoje.

Druhé stádium: Fyzická agrese a přitvrzování manipulace

V zátěžových situacích, kdy ve skupině stoupá napětí, začnou ostrakizovaní žáci sloužit jako hromosvod. Spolužáci si na nich odreagovávají nepříjemné pocity například z očekávané těžké písemné práce, z konfliktu s učitelem nebo prostě jen z toho, že chození do školy je obtěžuje. Manipulace se přitvrzuje a objevuje se zprvu ponejvíce subtilní fyzická agrese.

Třetí stádium (klíčový moment): Vytvoření jádra

Vytváří se skupina agresorů, úderné jádro. Tito šířitelé „viru“ začnou spolupracovat a systematicky, nikoliv již pouze náhodně, šikanovat nejvhodnější oběti. V počátku se stávají jejich oběťmi ti, kteří jsou už osvědčeným objektem ostrakizování. Jde o žáky, kteří jsou v hierarchii nejnižší, tedy ti „slabí“.

Čtvrté stádium: Většina přijímá normy

Normy agresorů jsou přijaty většinou a stanou se nepsaným zákonem. V této době získává neformální tlak ke konformitě novou dynamiku a málokdo se mu dokáže postavit. U členů „virem“ přemožené skupiny dochází k vytvoření jakési alternativní identity, která je zcela poplatná vůdcům. I mírní a ukáznění žáci se začnou chovat krutě – aktivně se účastní týrání spolužáka a prožívají při tom uspokojení.

Páté stádium: Totalita neboli dokonalá šikana

Násilí jako normu přijímají všichni členové třídy. Šikanování se stává skupinovým programem. Obrazně řečeno nastává éra „vykořisťování“. Žáci jsou rozděleni na dvě sorty

lidí, které jsem pro přehlednost označil jako „otrokáře“ a „otroky“. Jedni mají všechna práva, ti druzí nemají práva žádná.

Stadia šikanování podle Michala Koláře, 1990, 1996, 1997, 2000 aj.

6. Postup školy při výskytu podezřelé látky a při podezření na užití omamné látky žákem

Tabákové výrobky

- Ve vnitřních i vnějších prostorách školy je zakázáno kouřit. Kouřit zde nesmějí žádné osoby a není možné ani zřizovat kuřárny nebo místa pro kouření vyhrazená.
- Prostory školy je třeba označit viditelným textem doplněným grafickou značkou zákazu kouření. Takto je třeba označit vnitřní i vnější prostory.
- Kouření v prostorách školy je zakázáno pod sankcemi uvedenými ve vyhlášce o základním vzdělávání.

Konzumace tabákových výrobků ve škole

- (1) V případě, kdy je žák přistižen při konzumaci tabákových výrobků v prostorách školy nebo v době školního vyučování, či v rámci akcí školou pořádaných, je primárně nutné mu v další konzumaci zabránit. Tabákový výrobek je třeba žákovi odebrat a zajistit, aby nemohl v konzumaci pokračovat.
- (2) **Pedagogický pracovník** o události sepíše stručný záznam s vyjádřením žáka (zejména odkud, od koho má tabákový výrobek), který založí školní metodik prevence do své agendy, tuto skutečnost pak oznámí **třídnímu učiteli a vedení školy**.
- (3) **Třídní učitel** vyvodí z tohoto jednání závěr v souladu se školním řádem a informuje zákonného zástupce žáka. O projednání sepíše protokol.
- (4) V závažných případech (zejména s ohledem na věk nebo chování dítěte) a jestliže se jednání opakuje, vyrozumí škola orgán-sociálně právní ochrany obce s rozšířenou působností (dále jen OSPOD). Škola může od OSPOD vyžadovat pomoc.
- (5) Z konzumace tabákových výrobků ve škole je třeba vyvodit sankce stanovené školním řádem.

Alkohol

- Prodej nebo podávání alkoholických nápojů osobám mladším 18 let je v ČR zakázáno. Zakázáno je rovněž osobám mladším 18 let alkohol nabízet, anebo je v konzumaci alkoholu podporovat.
- Podávání alkoholických nápojů osobám mladším 18 let může být trestným činem nebo přestupkem.
- V prostorách školy je v době školního vyučování a na všech akcích školou pořádaných zakázáno užívat alkoholické nápoje.

Konzumace alkoholu ve škole

- (1) V případě, kdy je žák přistižen při konzumaci alkoholu v prostorách školy nebo v době školního vyučování, či v rámci akcí školou pořádaných, je primárně nutné mu v další konzumaci zabránit. Alkohol bude žákovi odebrán a zajištěn, aby nemohl v konzumaci pokračovat.
- (2) V případě kdy je žák pod vlivem alkoholu do té míry, že je ohrožen na zdraví a životě, zajistí škola nezbytnou pomoc a péči a volá lékařskou službu první pomoci.
- (3) Jestliže akutní nebezpečí nehrozí, postupuje **pedagogický pracovník** následovně: - sepíše o události stručný záznam s vyjádřením žáka (zejména odkud, od koho má alkohol), který založí školní metodik prevence do své agendy, vyrozumí **třídního učitele a vedení školy**.
- (4) **Třídní učitel, popř. člen vedení školy** vyzve ihned zákonného zástupce, aby si žáka vyzvedl, protože není dále způsobilý k pobytu ve škole.
- (5) Jestliže není zákonný zástupce dostupný, vyrozumí škola OSPOD a vyčká jeho pokynů. Škola může od OSPOD vyžadovat pomoc.
- (6) Jestliže se situace opakuje, splní škola oznamovací povinnost k OSPOD. Oznamovacím místem je příslušný odbor obecního úřadu s rozšířenou působností podle místa bydliště dítěte.
- (7) Škola poskytne potřebné informace o možnostech odborné pomoci při řešení takové situace.
- (8) Z konzumace alkoholu ve škole je třeba vyvodit sankce stanovené školním řádem. Za nebezpečné a protiprávní jednání je rovněž považováno navádění žáků k užívání alkoholických nápojů.
- (9) Obdobný postup zvolí pedagogický pracovník i v případě příchodu žáka do školy pod vlivem alkoholu, resp. kdy nelze prokázat, že se žák intoxikoval ve škole.

Nález alkoholu ve škole

- (1) V případě, kdy pracovníci školy naleznou **v prostorách školy** alkohol, postupují následovně:
  - a) Tekutinu nepodrobují žádnému testu ke zjištění jeho chemické struktury.
  - b) O nález ihned uvědomí vedení školy.
  - c) Nalezenou tekutinu uloží u vedení školy pro případ usvědčujícího důkazu.
  - d) Zpracují stručný záznam o události.
- (2) V případě, kdy pracovníci školy zadrží **u žáka** alkohol, postupují následovně:
  - a) Zabavenou tekutinu nepodrobují žádnému testu ke zjištění jeho chemické struktury.
  - b) O nález ihned uvědomí **vedení školy a příslušného třídního učitele**.
  - c) Sepíše stručný záznam, s vyjádřením žáka, u kterého byl alkohol nalezen, datum, místo a čas nález a jméno žáka. Zápisu a rozhovoru se žákem je přítomna ředitelka nebo její zástupce. Zápis záznamu založí metodik do své agendy.
  - d) O nález vyrozumí **třídní učitel** zákonného zástupce žáka a v případě, že se jedná o opakovaný nález u téhož žáka, i OSPOD.
  - e) V případě podezření, že alkohol obsahuje i jiné příměsi a byl nalezen u žáka, který se jím intoxikoval, předají zajištěnou tekutinu přivolanému lékaři.

Omamné a psychotropní látky (OPL)

- Ze zákona je zakázána výroba, distribuce, přechovávání, šíření i propagace OPL a to bez ohledu na věk žáka a prostředí, ve kterém k tomuto docházelo. Zakázáno je rovněž navádění k užívání těchto látek.
- Školní řádem škola zakazuje užívání, distribuci a přechovávání OPL. Zároveň zakazuje vstup do školy pod jejich vlivem a stanovuje výchovná opatření za porušení zákazu.
- Ten kdo se hodnověrným způsobem dozví, že jiný připravuje nebo páchá trestný čin nedovolené výroby a držení OPL a jedů podle § 187 a § 188 Trestního zákona a spáchání nebo dokončení takového trestného činu nepřekazí, se sám vystavuje trestnímu stíhání. Překazit takový čin lze tím, že ho včas oznámí orgánům PČR nebo státnímu zástupci.

Oblast prevence užívání návykových látek

- Všem osobám je v prostorách školy zakázáno užívat návykové látky, ve škole s nimi manipulovat. To neplatí pro případy, kdy je návyková látka užívána v rámci léčebného procesu, stanoveného zdravotnickým zařízením.
  - Požívání OPL osobami mladšími 18 let je v ČR považováno za nebezpečné chování. Každý, kdo se tohoto dopustí, má nárok na pomoc OSPOD.
- (1) V případě, kdy se škola o takovém chování dozví, bude tuto skutečnost hlásit zákonnému zástupci žáka.
  - (2) Škola je povinna oznámit OSPOD skutečnosti, které nasvědčují tomu, že žák požívá návykové látky.
  - (3) Distribuce dle § 187 trestního zákona o šíření OPL dle § 188 trestního zákona je v ČR zakázána a takové jednání je trestným činem nebo proviněním. Škola je povinna v takovém případě takový trestný čin překazit a učinit tak v každém případě včasným oznámením věci policejnímu orgánu.
  - (4) V případě výskytu látky, u níž je podezření, že se jedná o OPL v prostorách školy, nebo v případě přechovávání takové látky žákem bude škola postupovat stejně jako v bodu (3).

Konzumace OPL v škole

- (1) V případě, kdy je žák přistižen při konzumaci OPL v prostorách školy nebo v době vyučování, či v rámci akcí školou pořádaných, je primárně nutné mu v další konzumaci zabránit. Návyková látka bude žákovi odebrána a zajištěna, aby nemohl v konzumaci pokračovat.
- (2) V případě kdy je žák pod vlivem OPL do té míry, že je ohrožen na zdraví a životě, zajistí škola nezbytnou pomoc a péči a volá lékařskou službu první pomoci.
- (3) Jestliže akutní nebezpečí nehrozí, postupuje **pedagogický pracovník** následovně: - sepiše o události stručný záznam s vyjádřením žáka (zejména odkud, od koho má OPL), který založí školní metodik prevence do své agendy a **vyrozumí třídního učitele a vedení školy.**
- (4) Škola vyrozumí ihned zákonného zástupce a vyzve jej, aby si žáka vyzvedl, protože není zdravotně způsobilý k pobytu ve škole.
- (5) Jestliže není zákonný zástupce dostupný, vyrozumí škola OSPOD a vyčká jeho pokynů. Škola může od OSPOD vyžadovat pomoc.

- (6) Jestliže se situace opakuje, splní škola oznamovací povinnost k OSPOD. Oznamovacím místem je příslušný odbor obecního úřadu s rozšířenou působností podle místa bydliště dítěte.
- (7) Škola poskytne zák. zástupcům potřebné informace o možnostech odborné pomoci při řešení takové situace.
- (8) Z konzumace OPL ve škole je třeba vyvodit sankce stanovené školním řádem. Je nutné rozlišovat distributora od uživatele. Uživatel je nebezpečný pouze sobě, kdežto distributor všem. Distribuce je trestným činem, užívání OPL je porušením školního řádu.
- (9) Za nebezpečné a protiprávní jednání je rovněž považováno navádění žáků k užívání OPL.
- (10) V případě podezření na intoxikaci žáka může pedagogický pracovník požádat složku PČR o provedení orientačního testu na přítomnost OPL (zkouška ze slin), ale na základě předem získaného souhlasu zákonného zástupce. Pokud je výsledek testu pozitivní, postupuje pedagogický pracovník obdobným postupem jako je uvedeno od bodu 3. O události sepíše pedagogický pracovník stručný záznam s vyjádřením žáka.
- (11) Obdobný postup zvolí pedagogický pracovník i v případě příchodu žáka do školy pod vlivem OPL, resp. kdy nelze prokázat, že se žák intoxikoval ve škole.

Distribuce OPL ve škole

- (1) Distribuce OPL je v ČR považována za protiprávní jednání. Je proto zakázána a může být kvalifikována jako trestný čin. Množství, které žák distribuuje, není nijak rozhodující.
- (2) Přechovávání OPL je také vždy protiprávním jednáním. Množství, které u sebe žák v danou chvíli má, je rozhodující pro to, aby toto protiprávní jednání bylo blíže specifikováno buď jako přestupek nebo v případě množství větším než malé jako trestný čin, ale toto množství nemusí mít žádný vliv na kázeňský postih, který vyplývá z výchovných opatření školního řádu.
- (3) Jestliže má pracovník školy důvodné podezření, že ve škole došlo k distribuci OPL, musí o té skutečnosti škola vždy vyrozumět místně příslušné oddělení PČR, protože se jedná o podezření ze spáchání trestného činu.
- (4) Škola vyrozumí také zákonného zástupce a OSPOD.
- (5) Pokud v rámci tohoto podezření zajistí pracovníci školy nějakou látku, postupují způsobem popsaným následovně.

Nález OPL ve škole:

A. V případě, kdy pracovníci školy naleznou v prostorách školy látku, kterou považují za omamnou nebo psychotropní postupují takto:

- Látku nepodrobují žádnému testu ke zjištění její chemické struktury.
- O nález bezprostředně uvědomí **vedení školy**.
- Za přítomnosti dalšího pracovníka školy vloží látku do obálky, napíše datum, čas a místo nález. Obálku přelepí, přelep opatří razítkem školy a svým podpisem, následně ji uschovají do trezoru školy.
- O nález následně vyrozumí PČR, která provede identifikaci a zjištění podezřelé látky.

B. V případě, kdy pracovníci školy zadrží u některého žáka látku, kterou považují za omamnou nebo psychotropní, postupují takto:

- Zabavenou látku nepodrobují žádnému testu ke zjištění její chemické struktury.
- O nález bezprostředně uvědomí **vedení školy**.
- O nález sepíše stručný záznam s vyjádřením žáka, u kterého byla látka nalezena, datum, místo a čas nálezů a jméno žáka. Zápis podepíše i žák, u kterého byla látka nalezena, nebo který látku odevzdal. Zápisu a rozhovoru se žákem je přítomna ředitelka školy nebo její zástupce.
- O nález vyrozumí škola PČR, která provede identifikaci a zjištění podezřelé látky a informuje zákonného zástupce.
- V případě, že je látka nalezena u žáka, který se jí intoxikoval, předají zajištěnou látku výše uvedeným postupem, přivolanému lékaři. To může usnadnit léčbu, neboť u řady jedů jsou známy protijedy. Další postup nutný k identifikaci látky pak zajistí PČR.

C. V případě, kdy pracovníci školy mají podezření, že některý z žáků má nějakou OPL u sebe, postupují takto:

- *Jedná se o podezření ze spáchání trestného činu nebo přestupku, a proto řešení této situace spadá do kompetence PČR.*
- Bezodkladně vyrozumí škola PČR, zkontroluje s ní další postup a informuje zákonného zástupce žáka.
- Žáka izolují od ostatních a do příjezdu PČR je nutné mít jej pod dohledem. Pracovníci školy u žáka v žádném případě neprovádějí osobní prohlídku nebo prohlídku jeho věcí.

7. Postup školy v případě krádeže a vandalismu

- Krádeže, zejména mobilních telefonů a ničení školního majetku, jsou nejčastějšími formami protiprávního jednání žáků.

Jak postupovat preventivně proti krádežím:

- **Krádeže jsou protiprávním jednáním. Jakmile se škola o takovém jednání dozví, bude tuto skutečnost hlásit orgánům činným v trestním řízení, nebo doporučí poškozenému (jeho zákonnému zástupci), aby se na tyto orgány obrátili.**
- Nošení cenných věcí, do školy je rizikové chování, které může vést k jejich odcizení. Škola ve školním řádu doporučuje žákům věci, které nesouvisejí s vyučováním a vzděláváním, do školy nenosit. Školní řád upravuje i odkládání takovýchto věcí na místa k tomu určená.
- Pedagogičtí pracovníci vedou žáky k tomu, aby dokázali protiprávní jednání rozpoznat, byli všímaví vůči svému okolí a v případě, kdy budou svědky takového jednání, ohlásili věc pedagogickému pracovníkovi školy.

Jak postupovat při nahlášení krádeže žákem

- **Pedagogický pracovník** o události pořídí záznam na základě výpovědi poškozeného. Škola pak předá věc orgánům činným v trestním řízení, ohlásí na místní nebo obvodní

oddělení PČR. V případě, že je pachatel znám, je třeba nahlásit věc OSPOD a současně věc předat orgánům činným v trestním řízení.

Jak postupovat preventivně proti vandalismu a při vzniku škody

- Každý je odpovědný za škody, které svým jednáním způsobil, a proto po něm bude škola požadovat náhradu, jestliže škodu způsobil úmyslně nebo z nedbalosti. V poučení o BOZ je třeba se problematice vzniklých škod věnovat a žáky opakovaně upozorňovat na jednání, které k poškození majetku vede a jak se takovému jednání vyhnout.
- Postup při vzniku škody na školním majetku popisuje Pokyn ŘŠ k postupu při vymáhání náhrad za škody ze dne 9. 2. 2006.

Závěrečná ustanovení

1. Směrnice nabývá účinnosti dnem: 1. 12 .2010
2. Uložení směrnice v archivu školy se řídí Spisovým a skartačním řádem školy.
3. Zaměstnanci školy byli se směrnicí seznámeni na provozní poradě dne 22. 11. 2010, viz zápis.

Mgr. Eva Hertlová
ředitelka školy